

rok, azt akarom, hogy „másoknál különbnek tartsanak“, akkor mosolyogva kell megállapítanom: „Lám, nem is tudtam, hogy még ilyen gyerekesen hiú vagyok, — kell nekem a tamitó bácsi dicsérete, de úgy látszik kell, kicsi vagyok még — nem baj, majd felnövök — nem vétkes dolog ez a probléma-felvetés, megcsinálom — és ha majd azt gondolják, vagy mondják, hogy hiú és hengegő vagyok, nem sértődöm meg, hanem igazat adok nekik.“

Sokkal többet ér el így, mint hogyha vágyát „aljas“-nak tartva tudat alá nyomja, ahol az tovább gyakorolja feszítő és nyugtalanító hatását.

A lelkiélet útja csigavonal alakjában vezet fölfelé. Hosszú ideig cipeljük magunkat — azt hittük — előre, egyszerre csak ugyanazt a tájat látjuk magunk előtt. Elcsüggedve azt hisszük, hogy ime egy helyben topogtunk, pedig már sok száz métert emelkedtünk, de — csigavonalban járunk! f.

NAPLÓ

JULIEN GREEN 1900-ban született és tizenhat éves korában tért a protestantizmusból a katolikus vallásra, „a visszatérés minden gondolata nélkül“. Mint maga mondja, „a hit árnyékában nőtt föl, mert hiszen a halálon innenről nézve a hit árnyék“; Pascal volt rá döntő hatással: „El sem tudom képzelni, mi lettem volna, ha nem találkozom vele — írja. — Tizenöt éves koromban térdénállva olvastam a *Mystère de Jésus*-t“. Később fokozatosan levetkezte a „janzenista rigorizmust“, de — saját vallomása szerint — máig vannak „janzenista órái“ s egyik-másik aggályában ma sem nehéz fölfedeznünk, bár küzd ellene, a Port-Royal szellemének sugalmazását. Szeme olykor mintha túlságosan is a bűnre, akarata mintha szinte megbabonázottan a bűntől való menekülésre irányulna és értelmi meggyőződése ellenére a szívével mintha ott s abban is bűnt gyanítana, ahol annak nyoma sincs s ahol egyedül a mi magatartásunktól függ, hogy valami, ami magában közömbös, bűnössé válik-e. A Kisértő, úgy érzi, állandóan itt jár körülöttünk a világban; szorongva hallgatja suttogását. Vonzódik mindenhez, ami rejtelmes, ami meghaladja a köznapi érzéki tapasztalást; de nem „csodákat“ kerget s nem játszik, mint sok modern regényíró, hanem annak a láthatatlan világnak a nyomait s üzeneteit kutatja, amelyet semmivel sem érez kevésbé valóságnak a láthatónál. Ott, ahol a fölületes olvasó csak fantasztikumot vél nála, Green világának avatottabb ismerője egy metafizikai, sőt vallási meggyőződés megnyilatkozását látja.

Megnyilatkozását, de sosem szándékos dokumentálását. Julien Green hitének őszintesége, e nagy templomjáró vallási élményének mélysége felől nem lehet kétség. „Hiszgem — írja — mindazt, amit az Egyház hinniem elém ad, és nemcsak azt hiszem, amit ma tanít, hanem eleve aláírom mindazt, amit valaha mint hiendőt tanítani fog“. Azt azonban, hogy az irodalmat, a regényírást hite igazolására, védelmére vagy bizonyítására fordítsa, mindig elhárította magától. Amikor egyszer azt kérdezték tőle,

hatott-e a vallás arra, amit írt, így felelt: „Föltétlenül; de nem akartam, hogy ez látható legyen, s mindig gyanakodtam az olyan regényre, amely apológia akart lenni“. Maritain mondta első könyvéről (*Le Voyageur sur Terre*), hogy olyan ember műve, aki „misztikus síkon él“, s ő maga is elismeri: minden könyvében van bizonyos mély nyugtalanság, amit vallástalan ember sosem tapasztalhatott volna. De úgynevezett katolikus regényt sosem akart írni, ettől a műfajtól idegenkedik; „de — írja — meggyőződésem, hogy minden egyes könyvem, bármily távol lássék is a rendes és általánosan elfogadott vallásosságtól, lényegében csöppet sem kevésbé vallásos, (mint e katolikus regények). Az alakok szorongása és magánya majdnem mindig arra szorítkozik, amit a világon levés iszonyának neveztem, annak minden formájában“. Tematikája kétségkívül nem úgy katolikus, mint egy Mauriacé vagy Bernanosé, s a „megoldásai“ sem katolikusok, például egy Mauriac gyakorlata szerint; de az is kétségtelen, hogy csak katolikus lélek tudja úgy látni a világot, ahogyan ő. Mauriacnál a főszereplő, mondhatnók, a Bűn; Greennél inkább valami Hiány. Egyik korai regényének, a „Mont-Cinère“ címűnek a hősei például ilyen hiányban pusztulnak el: a szeretet teljes hiányában; s nem a „világon levésnek az az irtózata“ hajszolja-e az apagyilkosságba s a maga elől menekvés ámokfutásába az „Adrienne Mesurat“ szerencsétlen hősnőjét, amit a keresztény számára a teljes üresség, azaz a szeretet hiánya jelent?

Green nem magyarazkodik, minden intellektuális betét-elemet szigorúan kivét a regényből. „A regényírónak az a dolga, hogy lásson és elmondja, amit látott; ha gondolkodni akar, tegye másutt, ne regényben“ — írja. Mit vall céljának? „Regényeim bepillantást nyújtanak abba, amit én a lélek legmélyének hiszek s ami a lélektani megfigyelés alól mindig kisiklik: a titkos vidékre, ahol Isten dolgozik.“ Isten vágya és Isten hiánya. Végső elemzésben minden egyes regénye, a „Mont-Cinère“-től a „Léviathan“-on, „Adrienne“-en, „Varouná“-n, „Si j'étais vous“-n át a legújabbig, a „Moirá“-ig üdvösség és kárhozat döntő kérdése körül forog s mint ilyen, vallási dráma.

Es Naplója öt kötetének ismeretében bizvást állíthatjuk: Julien Green benső drámájának regénybe vetítése. A maga módján nem mindegyikben a „két realitás“ harca folyik-e? „Állandóan foglalkoztat a probléma, melyet így szoktam nevezni magamban: a két-féle realitás problémája. Holtomig a harcuk lesznek? Ez hát a sorsom, ami felől harmincadik évem körül annyit faggattam magam. Ime a sajátos kérdés, amit föltettek nekem, és amire felelnem kell. De miben különböznek ezek a nehézségek minden élő emberétől? Sokban. Csak különleges, egyéni esetek vannak“. Igaz; de az egyéni esetekben a közös emberi tükröződik. S itt van, ebben rejlik Julien Green annyira „különleges eseteket“ ábrázoló regényeinek egyetemes emberi — és keresztény — értelme, érdeke és hatása. (r-y).

A VALLÁSSZOCIOLÓGIA HOLLANDIÁBAN. Hágában 1946 óta működik az Egyházi Társadalomkutatás Katolikus Intézete, a vallásszociológiának ez az egész világon páratlan műhelye, Zeegers

professzor nijmegeni egyetemi tanárnak, alapítójának vezetése alatt. Munkásságának egyik legnagyobb jelentősége, hogy az aránylag igen fiatal tudomány eredményeinek gyakorlati hasznosítását sem téveszti szeme elől, s nemcsak az ország vallási helyzetének alapos megismerésére törekszik, hanem arra is gondol, hogyan lehet ezeket az ismereteket az élet számára gyümölcsösíteni. Ez a szándék már a Katolikus Intézet statútumában kifejezést kapott, az intézmény céljának meghatározásában, ami nem más, mint „a holland katolikus — és velük kapcsolatban a nem-katolikus — lakosság egyéni és társadalmi vallásos életének tanulmányozása“, hogy ezáltal „gyakorlati következtetések adódjanak a katolikus lelkipásztorkodás és apostolsága számára“. A hágai központban és újabban alapított fiókiintézetekben — Limburgban, Észak-Brabantban, Amsterdamban és a friz földön — az egyházi és vallási életet a pozitív társadalmi tudományok, társadalomföldrajz, szociográfia és szociológia, szociálpszichológia és gazdaságtan módszereit tanulmányozzák; úgy azonban, hogy a szociális tudományoknak ezeket az ágait a vallási élet különleges területére irányítják és specializálják. Így azután valóban pontos és alapos képet nyernek az ország vallási helyzetéről.

Mint újabban mind a lelkipásztorok, mind a vallásszociológia tudósai gyakran hangoztatják: tévedés — és elmaradottság — volna azt gondolni, hogy az ilyen pontos és hiteles kén megalkotásához elegendők a lelkipásztor tapasztalatai. Ez utóbbiak ugyan korántsem nélkülözhetők, de önmagukban még egyáltalán nem elégségesek; teljes megbízhatósággal csak a tudomány segítségével lehet tájékozódni. Tudománynak és gyakorlatnak ezen a téren is szorosan együtt kell működni egymással, hogy világosan láthassuk a vallási élet szerkezetét és annak változásait.

Ebben a szellemben indultak meg azok a vallásos életre vonatkozó sorozatos és összefüggő kutatások, melyek főként a vallási struktúra változásait tették vizsgálat tárgyává, ezek közt is első sorban a hit és egyháziasság hanyatlását; mert hiszen egy állapoton javítani csak akkor lehet, miután alaposan megismertük. Igen érdekes eredményeket hozott például a papi hivatások kérdését földolgozó tanulmány. Megállapították, hogy a hivatások száma általában, különösen pedig a világi papságra csökkent, kivéve a missziós kongregációkat, ahol 10—20 százalékkal emelkedett. Föltűnő, hogy a katolikus déli országrészben jóval kevesebb a hivatás, mint az északi rész diaspóráiban. Igen kevés pap kerül ki a társadalom felső rétegeiből, valamivel többet ad a munkásság, a nagy többség a sokgyerekes középrendű családokból származik. A semináriumokba felvételüket kérők közül általában csak 25 százalék jut el valóban a pappá szenteltetésig.

A kutatások témái és területei gazdagok és változatosak. Kiterjednek többek között Amsterdamban nem-gyakorló katolikusaira, a tudományos hivatás terén főnnálló helyzetre és mutatkozó irányzatokra; foglalkoznak egyes plébániákkal, sőt egész egyházmegyék vallásszociológiájával fölterképezésével, a plébániák vallási életének statisztikai fölvetelével, s nem utolsósorban azokkal az előmunkálatokkal, amelyeknek alapján előbb-utóbb be kell következnie a holland egyházi szervezet ésszerűbb, a kor követelményeinek job-

ban megfelelő fölépítésének. Korunkban már czekek a mindig hosszú időre szóló és nem kis áldozattal járó átszervezéseket a lehetőség szerint mindig meg kell előznie a jelen helyzetet rögzítő és a társadalmi fejlődés jövő irányzatát is kitépítő vallásszociológiai vizsgálatnak, ha nem akarunk hibákba esni és olyan épületeket emelni, amelyek már elkészülésükkor magukon hordják az elavulás nyomait.

ILLÉS TESTVÉR. A ferencrend hagyományos arculatának megadásához három ember járult hozzá döntő módon: Szent Ferenc adta a lelket, Hugolin bíboros, a későbbi IX. Gergely pápa (1227-1241) a jogi keretet, Illés testvér pedig a terjeszkedés lendületét. Bár nem kétséges, hogy a rendalapítás érdemének oroszlánrésze Szent Ferencet illeti, a másik két „társalapító” közreműködésének jelentőségét sem lehet elvitatni; nélkülük a rend sohasem vagy csak nagyon hiányosan tudta volna betölteni azt a fontos szerepet, mely a történelemben rá várt.

A „társalapítók” közreműködésének mikéntje és terjedelme a századfordulón nagy és szenvedélyes vitákra adott alkalmat. Egyes elfogult és merőben szubjektív szempontok után induló történetírók egyenesen Szent Ferenc eszméinek meghamisításával és rendalapítása eredeti vonásainak letörlésével vádolták meg Hugolin bíborost és Illés testvért. Azóta azonban nagyot fordult a világ. Az elfogulatlan történetírás, nem utolsósorban a protestáns Goetz Walter, Tilemann Henrik, Wenck Károly alapos és mélyreható forráskutatásainak eredményeként, kimutattá, hogy szándékos hamisításról és kiforgatásról nem lehet szó, legfeljebb a különböző szempontok és érdekek összeegyeztetéséről. Hogy az összeegyeztetés nem ment mindig fájdalmas ütközések és kompromisszumok nélkül, természetes. Hiszen a kor legmélyebben gyökeröző és legelevenebben érzett kérdéseinek elrendezéséről volt szó.

A három „társalapító” közül Illés testvér alakja él legkevésbébbé a köztudatban; pedig szerepe nem kevésbé fontos, mint sokáig főpatronusáé, Hugolin bíborosé, illetve IX. Gergely pápáé volt. A történetírók a XVII. század óta általában Cortonai Illés néven emlegetik; kortársai és utána még századokon át Assisi Illés néven tartották őt számon. Ez a név jobban is megfelel a történeti valóságnak. Mert bizonyos, hogy Illés testvér anyai részről assisi származású volt és fiatalágát Assisiben töltötte. Családi neve Bonusbaro, Bombarone volt. Előkelő hangzású, neve ellenére azonban egészen egyszerű polgárcsaládból származott. Atyja posztókiskereskedő volt; tehát Szent Ferenc atyjához, a nagykereskedő Bernardone Péterhez képest valóságos proletár. Talán inét magyarázható, hogy nem tartozott az ifjú Ferenc vidám, mulatozó kompániájához.

Az életben nehezen indult. Először mint matrackészítővel találkoznak vele. Később a reményteljes assisii ifjúsg tanítómestere, majd bolognai jegyző lett. A híres egyetemi városban, úgy látszik, alkalma nyílt arra is, hogy bővebben merítsen a tudományok kelyhéből. „Az emberi bölcseségen is annyira vitte, hogy bajos lett volna párját találni az akkori Olaszországban” — olvassuk az egyik nagytekintélyű ferences forrásban. A közel egykorú Eccleston Tamás pedig így nyilatkozik róla: „Mert ugyan ki volt

híresebb és szeretetreméltóbb az egész keresztény világban Illés testvérnél? Valószínűleg Bolognában szerezte kiterjedt műszaki ismereteit is, melyek később az assisi bazilika és a sacro convento megépítésére képesítették őt.

Mikor jutott a nagyjövőjű ifjú Szent Ferencsel közelebbi kapcsolatba, nem tudjuk. Sabatier, Jörgensen és más életírók azonosítják őt azzal a névtelen ifjúval, akivel a szent megtérésének kezdő korszakában többször találkozunk. Ez azonban éppen olyan önkényes feltevés, mint Wadding állítása, hogy Illés az 1211. évben csatlakozott a poverello követőihez. Első biztos értesülésünk, hogy az 1217. évi assisi káptalan őt bízta meg a szíriai, azaz szentföldi provincia megszervezésével. Összesen három évet töltött Keleten. 1220-ban Szent Ferencsel együtt visszatért Nyugatra és ettől az időtől fogva állandóan a szent környezetében maradt. 1221-ben vikárius címmel ő vette át a rend vezetését. Ebben a misőségében nagy szeretettel gondoskodott a poverello hanyatló egészségének ápolásáról; ugyanakkor a rendi szervezet kiepítéséből is derekasan kivette a részét, de inkább Hugolin bitoros és a rendi elöljárók (ministri) pártjának, mint a szent alapítónak szellemében. Ezért a szent szegénység rajongói az első ferences kerekasztal válogatott daliái, általában bizalmatlansággal tekintettek rá. Ennek lehet tulajdonítanunk, hogy a szent halálát követő első egyetemes káptalanon (1227) nem őt, hanem Parenti Jánost választották generálisnak. Illés testvér hiúságát bántotta a mellőzés, de másrészt lázas munkakedvét jó időre kielégítette az assisi bazilika építése, melynek vezetését egészen rá bízta a pápa.

A generálisságot csak öt évvel később, az 1232. évi káptalanon sikerült elnyernie. Főnöksége azonban, miként előre látható volt, nem hozta meg a kívánt békét. Voltak szenvedélyes hívei, de még többen szenvedélyes ellenfelei. A szegénység rajongói főleg az egyre impozánsabb arányokban kibontakozó bazilika építését nem tudták megbocsátani neki. Rövidlátásukban nem tudták megérteni, hogy a templomra nem a szegény és alázatos Szent Ferencnek, hanem tisztelői immár egész nemzeté, sőt egész világgá tágult lelkes táborának van szüksége. Csak nagyon kevesen tudták a harmadik ferences nemzedék egyik szeretetreméltó képviselőjének, Vernahegyi Boldog Jánosnak érett bölcseségére emelkedni. Erről a kedves szentről olvassuk, hogy nagyon szerette a kicsiny és szegényes kolostorokat, mert a szegénység és alázatosság jelképeit látta bennük, de nem botránkozott meg a nagy arányokban és díszes kivitelben épülteken sem. Azt tartotta ugyanis, hogy az ilyenekért fokozottabb mértékben kell dicsérni az Urat; de dicsérni kell lakóikat is, mert bizonyára buzgóságukkal és istenes életükkel érdemelték ki, hogy a hívek ilyen pazar módon gondoskodnak róluk.

De e tárgyi okon kívül személyi okok is erősen közrejátszóttak Illés testvér népszerűségének lejáratásában. Kor- és rendtársa, a krónikaíró Salimbene testvér egész oldalakat szentel hibái felsorolásának s kortársai közül a teljesen érdektelen Eccleston Tamás és Gianoi Jordán, a későbbiek közül pedig a Catalogus generalium ministrorum és a Speculum vitae szerzője lényegükben fenntartják vádjait. Nincs tehát igaza Illés testvér legújabb

monografusának, Attal Szalvatornak, aki életrajzában is és az Osservatore Romanóban közzétett cikkeiben is Salimbene vádjainak tagadásával akarja tisztára mosni hőse emlékét. Mert ha el is hisszük neki, hogy a derék barátkrónikás rendes szokásához híven itt is erősen eltúlozza a dolgot — szerinte Illés testvér mindig lóháton vagy fogaton járt s nemcsak lovakat, hanem istálló mestert, tarkaruhájú apródokat és külön szakácsot is tartott és állandóan a legválogatottabb eledelokkal élt — még mindig fennmarad a baszkodásnak, részrehajlásnak, a provinciák anyagi zsarolásának, az elüljárók zaklatásának, a szegénység lábbal tiprásának és a hamisítatlan ferences szellem képviselői üldözésének vádja. Csak így lehet megérteni, hogy az 1239. évi káptalanon valóságos özszeesküvés jött létre a megunt és sokaktól meggyűlölt generális ellen. A jelenlevő pápa egyideig habozott és mindenáron tartani akarta a neki olyan nagy szolgálatokat tett embert. De a közhangulat láttára végre hozzájárult elmozdításához s helyébe Pisai Albertet iktatta.

Illés testvér bukása után ellenségei nagy hatalmának láttára jobbnak látta II. Frigyes császár oltalma alá helyezkedni. Mivel a császár előtt éppen olyan nagy tekintélyben és kegyben állott, mint a pápa előtt, hívatottnak és illetékesnek érezte magát, hogy a pápaság és császárság éppen akkor kitört harmadik nagy harcában közvetítőnek lépjen fel. Túlbecsülte személye jelentőségét és nem vette észre, hogy a történeti erők elemi tombolásában az egyéni akarás csak annyit, mint a galamb szárnyverdesése a viharban. Jóakarátú, de félresikerült közvetítésével csak azt érte el, hogy ismételen kiközösítéssel sujtották. Ez a körülmény még inkább a császár táborához láncolta őt. Tudomásunk van róla, hogy II. Frigyes megbízásából követségben járt Konstantinápolyban és Niceában. Egyébként minden idejét Cortonában töltötte és ott egy újabb templomot és kolostort építtetett Szent Ferenc tiszteletére, talán egyszerűbb, de nem méltatlan hűgát az assisi bazilikának és sacro conventonak.

Tisztalátását csak halálos ágyán nyerte vissza. Csak akkor ismerte fel, hogy élete félresikerülésének legfőbb oka elbizakodottsága és határtalan uralomvágya volt. Őszintén megbánta bűneit és az Egyházzal teljesen kibékülve halt meg hétszáz éve, 1213 április 22-én. Szent Ferenc, akinek szelleme ellen olyan gyakran és olyan súlyosan vétett, de akit egy pillanatra sem szűnt meg forró szeretettel szeretni és akinek földi halhatatlanságát olyan megkapó módon örökítette meg a tiszteletére emelt bazilikában, nem feledkezett meg tévelygő gyermekéről s az utolsó percben kieszközölte számára a megtérés kegyelmét. Illés testvér tragikuma abban keresendő, hogy erényei nem állottak arányban rendkívüli képességeivel és mindent leigázó akarásával. Egészben véve méltó fia volt korának: a nagy szentekben, tudósokban, művészekben, hősökben, tévelygőkben és bűnösökben kiapadhatatlanul gazdag

bg.

A VILAG VALLÁSI STATISZTIKÁJA. Az „Encyclopedie Britannica“ legújabb kiegészítő kötete közli a világ vallási statisztikáját. Az „Orbis Catholicus“ szerint adatai megbízhatóknak látszanak; egy katolikus tudományos intézet bírálata viszont megjegyzi, hogy a katolikusok száma 25 millióval több, mint amennyinek az enciklopédia föltünteti. Ez az eltérés azonban nem módosítja a statisztikából kibontakozó általános képet, mely a következő (kikerekített számokban):

A világon összesen 2 milliárd 386 millió ember él. Ebből 750 millió keresztény, mégpedig 425 és félmillió római katolikus, 128 és negyedmillió orthodox, 196 és félmillió protestáns. A zsidó vallásúak száma 11 és félmillió, a mohamedánoké 315 és fél. 125.000 ember Zoroaszter híve, 25 millió a shinto vallásé, 50 millió taoista, 300 és negyedmillió konfucianus, 150 és negyed buddhista, 255 és háromnegyed hindu vallású. 121 millió ember követ valaminő természetes vallást; egyéb hitet vall vagy vallástalan 387 és félmillió. Ez utóbbiakból 74 és félmillió esik Észak- és Középamerikára, 11 és fél Délamerikára, 173 Ázsiára és Indonéziára, 32 és negyed Afrikára, 7 a Fülöp-szigetekre és Océániára, s 89 millió Európára.

A keresztények megoszlása a kontinensek között (zárójelben a katolikusok számával, milliókban):

Észak- és Középamerika: 133 (75); Délamerika: 93 és fél (91 és negyed); Európa: 411 (215); Ázsia és Indonézia: 29 és háromnegyed (13 és negyed); Afrika: 28 és egyötöd (13 és fél); Océánia és Fülöp-szigetek: 24 és fél (17 és harmad). A keresztények többsége Európában él, a mohamedánoké, taoistáké, hinduké, konfucianusoké Ázsiában; a zsidó vallást a legtöbben Északamerikában követik (5 és negyedmillió). (o. c.)

A „CROIX“ JUBILEUMA. Június 16-án ünnepelte fönállásának hetvenedik, s alapítója, Picard atya halálának ötvenedik évfordulóját a francia katolikusok világszerte ismert napilapja, a „La Croix“. Fentín párizsi bíboros érsek mutatta be a hálaadó szentmisét, s rövid beszédben emlékezett meg az alapító Picard atyáról; „jó munkás volt — mondta — és Franciaország jelentős részben neki köszönheti vallási megújódását, mert olyan pap volt, akinek a hite tele bizalommal, és olyan vezető, aki nemcsak hátor és tettekre, hanem kitarató is“. A Szentatva levelet intézett a jubileum alkalmából a szerkesztőséghez, méltatva a lap hét évtizedes munkásságát. A szerkesztőség, a kiadóhivatal és a „Croix“ barátai tanácskozásokon vitatták meg a lap s egyáltalán a keresztény sajtó időszerű szerkesztési és terjesztési problémáit. Az ünnepségeket fényes fogadás zárta be, melven egyháziak, újságírók és az újság barátiai vettek részt. Az „Echo de la Presse“, a sajtó szaklapja hosszú beszélgetést közölt Gabel atyával, a „Croix“ jelenlegi főszerkesztőjével, lapja multjáról, jelenéről és jövő törekvéseiről.

— Hetven évvel ezelőtt — mondta Gabel — a „Croix“ a sajtó fontosságának fölismeréséből született meg. Előde, a „Croix-

Revue" című havi szemle nem felelt meg a fokozott igényeknek. Veuillot „Univers"-je pedig mindössze tizenöt-húszezer példányban jelent meg. A mi ujságunk néplapnak indult, 1900 előtt példányszáma elérte a 280 ezret is, ami a terjesztés akkori nehezebb módszerei között igen tekintélyes szám. A sikernek az volt a titka, hogy a lap megfelelt az akkori politikai és társadalmi viszonyoknak. Világnézeti ujság volt, de emellett egyre határozottabban törekedett rá, hogy a katolikusok tájékoztatója legyen. Ezért aztán, és a francia katolicizmus fejlődésével párhuzamosan fokozatosan kivetkőzött néplap jellegéből s egyszerűen a katolikusok lapja lett.

Arra a kérdésre, észlelt-e bizonyos módosulásokat, s ha igen, minőket az utolsó évek folyamán, Gabel így felelt:

— Jelenleg, s már néhány esztendeje, fordulón vagyunk. Ott vannak egyfelől régi, hűséges és már a multban kialakult szemléletű olvasóink, akikkel számolnunk kell. De másfelől számos olvasót nyertünk a mai fiatalabb nemzedékek rétegeiben, s ezeknek már egészen más az életstílusuk. Ezek a laikus Franciaországban nőttek föl és új elképzeléseik vannak a dolgokról, így többek között a keresztény sajtóról is. Anélkül, hogy régi olvasóinkat megdöbbenésükkel, ki kell elégítenünk ezeket az új nemzedékeket is s nem szabad megfélekednünk arról, hogy nemcsak a gondolkodásmódjuk más és más, hanem a nyelvük, a kifejezőmódjuk is.

— *Mióta szerkesztője a lapnak?*

— 1949 óta; ekkor léptem Marklen atya helyébe, aki huszouhárom évig vezette ujságunkat. Negyedik főszerkesztője vagyok a „Croix"-nak; azelőtt mint szerkesztő dolgoztam itt és főként vallási kérdésekkel foglalkoztam.

— *Ügy tudom, asszumpcionista papokból áll a szerkesztőség.*

— Így képzelik általában, de az igazság korántsem ez. A „Croix" katolikus lap, de ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy olyan ujság, melyet tisztára papok írnak. Az egész szerkesztőségi gárdában mindössze hárman vagyunk egyházi férfiak, a többiek mind világiak. Atyák, ha úgy tetszik, de családatyák!

— *A francia politika legyezőjében hol helyezhetjük el a „Croix"-t?*

— Politikai pártok fölött állunk. Elfogadjuk a kormányt s a jelenlegi államrendszert s nem hisszük, hogy a mi föladatunk volna bárminő más rezsimnek vagy kormányzatnak a követelése. A világ, ezt nem szabad elfelejteni, a demokrácia irányában fejlődik. Semmi okunk, hogy szembeszegüljünk ezzel a fejlődéssel. Tiszteljük a világi hatalmat s igyekszünk segítségére lenni a közjó megvalósításában.

— *Mi a véleménye végül a katolikus sajtó szerepéről és jövőjéről?*

— A katolikus sajtó mindenekelőtt az Egyház életét s a vallási eseményeket kíséri figyelemmel, de az élet egyéb jelenségeit sem hagyja figyelmen kívül; az a törekvése, hogy mindent — család-

dot, hivatást, munkát — az evangélium szemével nézzen és az evangélium szellemében értékeljen ... A jövőt illetőleg ne kívánja, hogy próféta legyek. Mindenesetre bízom a katolikus sajtó jövőjében, azzal az alapvető föltétellel, hogy legfőbb törekvésül azt vallja, hogy igaz és jó sajtó legyen. Mert a multban talán egy kissé megfélekedzett a műfaj törvényeiről, arról, hogy számoljon a kortársak lélektanával. Ugy kell vennünk a mai olvasót, amilyen: többre becsüli a tényeket a fejtegetéseknél, a képet a magyarázatoknál. Mi ujság? — kérdezi az olvasó, amint kezébe veszi lapját. Nos, az „ujság”: az események. Attól tartok, még mindig nem adunk elég teret az eseményeknek s még mindig túlterheljük lapunkat problémákkal. A tény, mely emberi visszhangot ver, részvétet, örömet, mosolyt, csodálatot, vagy méltatlankodást, haragot kelt az olvasóban; a tény, amit látni, érezni, tapintani lehet: ez az, aminek egy mai ujság élő vázát kell alkotnia. Az embereket elsősorban az ember érdekli s csak másod- és harmadsorban a probléma és az elmélet.

Sosem szerettem, ha azt mondják: „Járatom, olvasom a Croix-t, mert katolikus vagyok”: mintha ezzel jótékonyságot gyakorolnának! Annál szívesebben hallom ezt: „A Croix a kedves lapom, mert jól tájékozott, komoly, érdekes és tetszetősen kiállított ujság”. S ha a katolikus sajtó jövőjéről kell szólnom: meggyőződésem, hogy annyiban van jövője, amennyiben igazi jó ujságírás eredménye lesz. (r.)

KOVÁCS MARGIT KERÁMIA-KIALLITÁSA. Talán mások is úgy voltak vele — akik beléptek a kiállítási termekbe — hogy sokáig nem tudták kielemezni magukban az élményt s az élmény forrásából felbuzogó érzéseket.

Csak a szavakba és meghatározásokba nem foglalható szépség élménye volna? De hiszen ez a szépség lényegében csak nekünk magyaroknak jelenti azt, amit jelent. Van benne valami, ami elsősorban a magyarul látónak szerez örömet. A színeknek, formáknak, gondolatnak, ősi jelképrendszerünknek tiszta harmóniája. Ami — természetesen — az idegennek is tetszik; de más-képpen. Számunkra az a megragadó benne, ahogyan nekünk tetszik.

Azután: elmond valamit, amit eddig nem mondtak el. Valami ahhoz hasonlót, amit Kodály muzsikája közvetít a magyar lélekről. Ezért mondhatjuk, hogy Kovács Margit művészetének nem az agyag az alapanyaga, hanem a magyar lélek, s az ő alkotó lelkén át az színesíti meg még a mázat is, amivel agyagját bevonja. Erről a magyar lélekről már előtte is beszéltek agyagban és mázban; de itt és most éreztük először, hogy itt nem félre és mellébeszélnek a tárgyak. Ezért eredeti.

Mi a művészi Kovács Margit alkotásaiban? Az, hogy nem törekszik primitíviségre, nem akarja mindenáron leleplezni sem magát, sem ihletének forrását: a népművészetet. Azonkívül: mindaz, amit itt a kiállításon láttunk, egyetlen összefüggő alkotásnak hat, ami már aligha lehet több attól, ami még ezután hozzáadatik.

Anyyira egységes és szételemezhetetlen, hogy az ember képtelen kiragadni belőle ezt vagy amazt a darabot.

Nála az eredeti anyag — a népi ábrázolásmód és gondolatvilág — úgy lett művészetté, hogy nem vesztette el karakterét. Szinte észrevehetetlen benne a formáló kéz munkája. Olyanok a művei — együtt és külön-külön — mint a dal, mely kibuggyan és könnyedén szárnyal fel a boldog lélekből s természetes közvetlenséggel szól mindenkire.

A témák mámorában csak ritka tehetségek találják meg a poétikus egyensúlyt. Kovács Margit művészetéből talán ez a talentum domborodik ki a leginkább, amivel megeremtette a magyar anyag sajátosan magyar költészetét. (M. F.)

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS ÜNNEPE MONTRÉALBAN.
A kanadai franciák évről-évre nagy fénnel ülik meg június 24-én Keresztelő Szent János ünnepét; hagyományos nemzeti ünnepük ez, melyen fölidézik a rég elhagyott anyaország emlékét s mindazokat a küzdelmeket, amelyeket nemzeti nyelvük megtartásáért az angolokkal folytattak. Így a kanadai Szent János-nap egyik ritka példája annak, hogy egy vallási ünnepség egyben egy nép nemzeti ünnepé is. Ezt a katolikus hagyományhoz való szép hűséget, melynek még Délamerika spanyol eredetű katolikus országaiban sincs párja, maguk az angolok is csodálják; az idén például a montreali „The Gazette“ a legnagyobb elismeréssel szözl a kanadai franciáknak egy egész nép kollektív örömében megnyilatkozó erőteljes katolikus lelkiségéről.

Az ünnepségek hagyományos műsora szerint Szent János napjának előestéjén hatalmas máglyát raknak a Lafontaine parkban, (Lafontaine nagy kanadai francia és anyanyelvének egyik legnagyobb védelmezője volt); a szokás igen régi, 1636-ból már ismerünk leírást róla. A máglya „recentje“, szintén régmúlt idők hagyománya, Armand Giroux szerint, aki az idén rakatta meg huszonötödször, a következő: Középuitt egy harmincöt láb magas rúd, melyet mintegy százötven ferde tartóacenda vesz körül. (régen fából, ma rendszerint villamossínekből); alattuk két hatalmas bála szalma, azon öt tonna faforgács, s az egészet hat-hétszáz szál fenyő fedi be. Az idén a máglyát Léger kardinális áldotta meg, azután föllobbant a tűz s több mint egy óráig égett a montreali nép örömrivalgása közepett. Fényében színes néni csoportok jelenítették meg Kanada folklóráját, népi táncokkal, játékokkal és énekekkel.

Másnap, 24-én Léger kardinális főpapi miséje keretében meáldotta a haguományos Szent János-kenneret, melyet azután széosztottak a Miasszonyunk székesegyházban meajelent hívőknek. A szentmise után a tömeg a Sherbrooke utcára tódult s ellepte a gyalogjárókat, a házak ablakait, erkélyeit s a lanos háztetőket, hogy tanúja legyen a hagyományos jánosnapi fölvonulásnak. A montrealiak „nyári karácsonynak“ hívják ezt az ünnepséget; ezen a napon kezdődik a diákok vakációja, s egy-egy jó bizonyítvány szokásos jutalma, hogy a szülők elviszik gyermeküket a fölvonu-

lásra. Harosnások nyitják meg a menetet, melynek szimbolikus alakjai az idén Kanada gazdasági életét jelenítették meg a közönség előtt. A város vezetőségének fogatai, katonák, diákok és színes népi csoportok után mintegy húsz hatalmas szekér következett, s mint egy lassan forgatott képeskönyv lapjairól, tárultak a nézők elé Kanada gazdasági és ipari életének allegorikus képei. De a legnagyobb telkesedést a menetet bezáró „Szent János szekere” kelti, melyen egy hófehérbe öltözött hatéves gyermek, Keresztelő Szent János képében, egy fehér báránnyt tart az ölében, Isten Báránya jelképét.

Este a város fogadást rendezett, s ezen Léger kardinális javaslatára a montréaliaiak elhatározták, hogy hatalmas bronzszobrot állítanak nemzeti szentjük, Keresztelő Szent János tiszteletére. (l. c.)

BABUYAN KERESZTENYEI. A Fülöp-szigetek és Formóza közt két szigetcsoport van a Csendes Océánban, Batan és Babuyan. Egyházilag 1950 óta mindkettő, mint úgynevezett „nullius praelatura”, a domonkosok hatáskörébe tartozik. A Babuyan csoport névadó kis szigetéről, melyet — mivel már messziről jól kivehető a tengerben — „világos Babuyan”-nak is hívják, mindezekelőig csak annyit tudtak, hogy 1680-ban Mateo Gonzales valamennyi lakosát magával vitte s mintegy 1800-ig lakatlan volt; ekkor hajótörtek vagy igazságszolgáltatás elől menekvők telepedtek meg rajta. Egyébként úgy emlegették, mint a „titok szigetét”. Ezen az ismeretlen kis földdarabkán egy Castafion nevű domonkos tavaly egy százötven éve pap nélkül élő keresztény csoportot fedezett föl. Így számol be erről:

„1952 július 27-én kötöttem ki egy nyolc tonnás kis hajóval, miután tíz órán át küzdöttünk a tengerárral és a zátonyokkal. Nagy meglepetés várt. Nem félvad poligámokra bukkantam, ahogyan vártam; ahogy partra léptem, rizs, kukorica és répatáblákat láttam, banán és kókusz-ültetvényeket, narancsligeteket és dinnyeföldeket. A lakosok derék, egyszerű emberek voltak, szegényesen éltek, de megőrizték az európai viseletet és a keresztény szeméret. Összesen 233-an voltak, 117 férfi és 116 nő. Vallási kultuszukat egy Areopagita Szent Dénes tiszteletére szentelt kápolnában végezték. Valamennyien katolikusok voltak; püspöküket szerették volna látni s vallották a pápa főségét; „u tadi nu apo Dios”-nak, azaz Isten képviselőjének és vikáriusának nevezték a szentatyát.

Nagy volt örömük, mikor végre pap került hozzájuk. A legtöbben még nem is láttak soha egyházi embert, azt azonban tudták, hogy Isten küldöttjével állnak szemben. Boldogan töltöttek velem órákat, napokat s tanulták a hit elemeit és az imádságokat. Végeik elbeszélése szerint, amikor a hajótörés után a szigetre kerültek, mind tudták spanyolul az olvasót. Százötven év alatt azonban elfelejtették az örvendés és fájdalommas titkokat és csak a dicsőségesekre emlékeznek, mert minden vasárnap közösen elmondták a rózsafüzért s utána a litániát latinul. Az olvasónak ez a vasárnaponkinti közös imádkozása tartotta meg Babuyan lakóit őseik hitében. A gyerekeket a sziget egyik véne, Apolonio Tomas keresztelte meg; hibátlanul tudta a liturgikus szöveget.

Húsz napja éltem a szigeten, amikor mocsárláz vert le lábomról; egy héten át se inni, se enni nem tudtam. Némi kininen és bikarbonát-készítményen kívül semmi orvosságom sem volt. Keresztényeim attól féltek, meghalok. Ha én nem eszem, mondták, az ő torkukon sem megy le a falat. Megpróbáltam lenyelni pár kanál rizst. Gyakran kunyhóhoz lopakodtak s letérdeltek deszkából rótt fekvőkelyem mellett; könnyes szemmel hajtogatták: „Ne halj meg, atyánk, ne halj meg“.

Hat napig erősen szenvedtem. Augusztus 19-én azt kérdezték híveim, elfogadnám-e orvosságukat; bambusznád hamujából és kínai narancs levéből készítették. Beleegyezésemet örömmel fogadták s a gyógyszer azonnal hatott: fájdalмам nyomban megszűnt s lépgyulladásom is fokozatosan elmúlt. Azóta, ha lázam van is olykor, a lépemmel nem bajlódom többé.

Hatvankét napot töltöttem Babuyanban; ezalatt harmincöt házasságot áldottam meg, ötvenhatszor szolgáltattam ki a keresztség szentségét, százhetvenkét gyónóm s első áldozóm volt. A sziget lakosai elég jól megtanulták a hit elemeit s nemzeti nyelvükön a rózsafüzért. A hitoktatásban nagy segítségemre volt Félicien Rauan és felesége, egyetlen irástudók a szigeten.

Amikor értem jöttek, távozásom nagy szomorúságot keltett a szigeten. Sirva búcsúztak el tőlem és elkísértek a hajóig, kérve, ne feledkezzem el róluk és áldjam meg őket. S én tiszta szívből ígértem meg nekik, hogy mihelyt csak tehetem, visszatérek hozzájuk“. (—.)

Felelős kiadó: Sík Sándor